

Procedury działalności świetlicy szkolnej w Publicznej Szkole Podstawowej w Belcznie

Celem działalności świetlicy szkolnej jest:

- Zapewnienie dzieciom zorganizowanej opieki wychowawczej i socjalnej, udzielanie, uczniom słabszym pomocy w nauce,
- zapewnienie odpowiednich warunków do nauki własnej,
- zagospodarowanie uczniom wolnego czasu i rekreacji,
- organizowanie dodatkowej pomocy nauczyciela dla uczniów, którzy nie radzą sobie z opanowaniem materiału programowego,
- wyrabianie nawyków samodzielnej pracy umysłowej i samodzielnego zdobywania wiedzy i umiejętności,
- ujawnianie i rozwijanie zainteresowań, zamiłowań i uzdolnień dzieci poprzez organizowanie różnorodnych form zajęć w tym zakresie
- wyrabianie umiejętności nawiązywania prawidłowych kontaktów z rówieśnikami w czasie wolnym, samodzielności w podejmowaniu i realizacji różnorodnych zadań
- organizowanie rozrywki indywidualnej i zbiorowej oraz kształtowanie nawyków kultury życia codziennego,
- kształtowanie nawyków higieny i czystości, organizowanie
- warunków do zachowania i poprawy zdrowia oraz upowszechnianie zasad kultury zdrowotnej,
- organizowanie warunków dla rozwoju fizycznego uczniów, w szczególności organizowanie zajęć i gier sportowych mających na celu prawidłowy rozwój fizyczny uczniów,
- rozpoznawanie i zapewnianie realizacji aktualnych potrzeb dzieci przy ścisłej współpracy z wychowawcami klas I – III
- rozwijanie zainteresowań plastycznych, muzycznych, teatralnych itp.

Dobór pracowników świetlicy

Rozporządzenie nie określa wprost wymagań, jakie muszą spełniać nauczyciele świetlicy. Ostatecznej oceny kwalifikacji nauczyciela dokonuje wyłącznie dyrektor szkoły zatrudniający nauczyciela. Po pierwsze musi określić poziom wykształcenia. Dla nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjum wystarczającym poziomem wykształcenia jest zakład kształcenia nauczycieli. Następnie dyrektor szkoły uznaje lub nie, czy ukończony przez nauczyciela kierunek studiów (specjalność) jest zbliżony do rodzaju prowadzonych zajęć. **Dyrektor ocenia, czy nauczyciel posiada wystarczające kompetencje do prowadzenia zajęć świetlicowych.**

Należy - podkreślić, że świetlica szkolna sprawuje opiekę nad uczniami, którzy korzystają ze świetlicy. Do zajmowania stanowiska nauczyciela wychowawcy świetlicy szkolnej przygotowani są niewątpliwie **absolwenci pedagogiki o specjalności pedagogika opiekuńczo-wychowawcza**. Inne kierunki studiów mają programy, które także dobrze przygotowują do pracy w świetlicy. W przypadku szkół specjalnych nauczyciele świetlicy powinni legitymować się dodatkowo odpowiednimi kwalifikacjami uzależnionymi od rodzaju i stopnia niepełnosprawności ucznia.

Wychowawcy świetlic szkolnych realizują pensum w wysokości 26 godzin. Są to godziny bezpośredniej pracy z dziećmi. Pozostałe 14 godzin nie podlega rozliczeniu, ponieważ — zgodnie z interpretacją Państwowej Inspekcji Pracy — godziny te traktuje się jako wykonywane w ramach pracy zadaniowej nauczyciela. W ramach tych godzin nauczyciel ma wykonywać inne czynności i zajęcia wynikające z zadań statutowych szkoły oraz zajęcia i czynności związane z przygotowaniem się do zajęć, samokształceniem i doskonaleniem zawodowym. Zakres zadań i obowiązków nauczycieli, w tym nauczycieli świetlicy, określa dyrektor szkoły.

Jaki powinien być wychowawca świetlicy ?

Aby dobrze wykonać jakieś zadanie należy oczywiście unikać błędów, zadanie wychowywania jest szczególnie odpowiedzialne i trudne (proces przebiega na żywej, zmiennej i delikatnej materii).

Główne błędy wychowawców i nauczycieli to przede wszystkim błędy w komunikacji (style komunikatów: krytyczny, strukturalny, opiekuńczy, wspierający), megalomania pedagogiczna, autokratyzm, niewłaściwe w formie i czasie gromadzenie informacji o dziecku i jego rodzinie. Lista błędów jest oczywiście bardzo długa, ale według mnie największym błędem wychowawcy w świetlicy jest brak radości i poczucia humoru.

Wychowawca świetlicy musi przyjmować na siebie różne role (opiekunki, rozjemcy, nauczyciela, pielęgniarki itp.), sprawdzanie się w tych zadaniach wymaga oczywiście wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, ale również właściwej postawy wobec dzieci tzn. umiejętności stawania się mimo swojego wieku dzieckiem, patrzenia z jego poziomu.

Wychowawca świetlicy musi być konsekwentny w postępowaniu, posiadać pokłady cierpliwości, dobroci, niekłamanej szczerości, łagodności, umieć rozwiązywać konflikty, tworzyć płaszczyznę tolerancji, umieć porozumiewać się z rodzicami, nauczycielami, posiadać i wykazywać empatię, umieć słuchać dzieci.

Jednym słowem powinien być przewodnikiem, przyjacielem i doradcą, wszechstronnym i elastycznym, ale przede wszystkim uśmiechniętym i radosnym człowiekiem. Świetlica musi być tym miejscem, w którym dzieci czują się bezpiecznie i dobrze.

Kierowanie świetlicą szkolną

W zależności od wielkości świetlicy wprowadzić można funkcję kierownika świetlicy. Przepisy prawne nie określają granicy, od której dyrektor może występować o powołanie kierowniczego stanowiska w świetlicy. Dyrektor taką sprawę uzgadnia z organem prowadzącym. Nauczyciel kierujący świetlicą powinien posiadać odpowiednie kwalifikacje pedagogiczne do pracy w świetlicy szkolnej, wiedzę z zakresu zarządzania, co najmniej trzyletni staż pracy pedagogicznej oraz powinien posiadać co najmniej dobrą ocenę pracy. Jeżeli organizacja szkoły nie przewiduje stanowiska kierownika świetlicy, to pracami świetlicy kieruje dyrektor lub jego zastępca. Wynika to z art. 37 ust. 1 ustawy o systemie oświaty oraz z § 7 rozporządzenia o kwalifikacjach wymaganych na stanowiska kierownicze w szkole.

Nauczycielowi pełniącemu stanowisko kierownicze w szkole obniża się tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć świetlicowych, w uzgodnieniu z organem prowadzącym. Kierownik jest np. zobowiązany do bezpośredniej pracy z uczniami przez 14 godzin, pozostałe 12 godzin ma przewidziane na sprawy związane z kierowaniem pracami świetlicy.

Osoba pełniąca funkcje kierownicze otrzymuje dodatek funkcyjny, którego wysokość określana jest w regulaminie wynagradzania obowiązującym w danej gminie.

Dyrektor wykonuje swoje zadania związane z funkcjonowaniem świetlicy w ramach otrzymanej niższej pensji i dodatku funkcyjnego. Podobnie wygląda sprawa z zadaniami kierownika świetlicy. Te przykładowe 12 godzin jest traktowane jako pewien ryczałt. W przypadku gdy kierownik świetlicy będzie wykazywał, że prowadzenie świetlicy zajmuje mu więcej niż 12 godzin tygodniowo, to nie będzie mógł uzyskać z tego powodu wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych.

W strukturze organizacyjnej szkoły dyrektor powinien przekazywać swoje uprawnienia kierownikowi świetlicy-. Zakres takich uprawnień powinien być przekazany w formie pisemnej.

Dyrektor może przekazać kierownikowi świetlicy następujące zadania:

- rozstrzyganie spraw spornych dotyczących organizacji pracy świetlicy oraz zatwierdzanie harmonogramów zajęć świetlicowych,
- podejmowanie decyzji w określonych sprawach (godzin pracy świetlicy, podziału uczniów na grupy wiekowe), wydawanie poleceń wychowawcom świetlicy w sprawach pracy dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej oraz wydawanie zaleceń pohospitacyjnych wychowawcom świetlicy,
- podpisywanie pewnej kategorii pism i dokumentów (np. dokumentów finansowych, planów pracy),
- dysponowanie funduszami np. na wyposażenie świetlicy, na zakup pomocy dydaktycznych,
- reprezentowanie interesów szkoły na zewnątrz w kontaktach z instytucjami oświaty i kultury, w sprawach dotyczących świetlicy.

Kierownik świetlicy z racji zajmowanego stanowiska oraz otrzymanych od dyrektora uprawnień musi posiadać **wiedzę z zakresu zarządzania**. Musi więc umieć planować, organizować, podejmować właściwe i skuteczne decyzje, motywować i kontrolować siebie oraz swoich podwładnych.

Zakres zadań opiekuńczo- wychowawczych świetlicy szkolnej

Świetlica szkolna jest dziś jedną z najbardziej popularnych form opieki nad dzieckiem, gdyż oprócz funkcji opiekuńczej powinna odgrywać doniosłą rolę w procesie dydaktyczno - wychowawczym szkoły.

Działalność świetlicy powinna dotyczyć pięciu dziedzin: wychowania zdrowotnego, społeczno-moralnego, umysłowego, technicznego i estetycznego. Zadania szczegółowe rozwijane w ramach każdej z tych dziedzin winny być podporządkowane wspólnemu celowi. Jest nim przystosowanie dzieci do życia w społeczeństwie, a zwłaszcza ułatwienie im dobrego startu w szkole. Z tak podjętych zadań wynikają podstawowe funkcje świetlicy: opiekuńcza, profilaktyczna, reedukacyjna i kompensacyjna.

W ramach szeroko rozumianej **funkcji opiekuńczej**, świetlica powinna czuwać nad zdrowiem, bezpieczeństwem i prawidłowym rozwojem dzieci.

Działalność profilaktyczna polega na zapobieganiu nieprawidłowościom w somatycznym i psychoruchowym rozwoju dziecka.

Działalność stymulacyjna polega na dążeniu do pobudzania procesów rozwojowych, do optymalnej aktywizacji dzieci przez wykorzystanie ich własnej inicjatywy (na miarę ich indywidualnych możliwości).

Działalność reedukacyjna dotyczy dzieci, których rozwój przebiega nieprawidłowo. Polega na podejmowaniu działań zmierzających do wyrównania braków, skorygowania wad i nieprawidłowości rozwojowych powstałych we wcześniejszych okresach życia dziecka.

Działalność kompensacyjna polega na wyrównywaniu niedoborów środowiska rodzinnego, które mogą stanowić przyczynę nieprawidłowości i odchyłeń w rozwoju.

Różnice indywidualne między dziećmi sprawiają, że należy podejmować wobec każdego z nich odmienne działania wychowawcze. W praktyce oznacza to konieczność pełnego liczenia się ze stanem psychofizycznego rozwoju dziecka oraz z warunkami środowiskowo-wychowawczymi, w jakich ono wzrasta. Zależnie od aktualnej sytuacji, muszą być podjęte działania najbardziej celowe z punktu widzenia pełnego zaspokojenia dziecka i pomocne w osiągnięciu przez nie odpowiedniego poziomu rozwoju warunkującego wypełnienie zadań szkolnych.

Ponadto w ramach działalności dydaktycznej świetlicy umożliwia dzieciom odrabianie lekcji pomagając uczniom słabym.

Metody i formy pracy opiekuńczo- wychowawczej w świetlicy

Zadania powyższe realizować można za pomocą różnych **metod i form**.

1. **Metody zajęć praktycznych**, stosowane we wszystkich formach pracy świetlicowej, mające różnorodny charakter i zależne od wysuniętych celów np.:
 - techniki plastyczne, teatry lalek oraz udział w świetlicowym zespole tanecznym sprzyjają rozwojowi wrażliwości estetycznej
 - zabawy i gry dydaktyczne, gry świetlicowe, konkursy i zgaduj – zgadule pomagają kształtować zdolności umysłowe dziecka
 - imprezy i uroczystości oraz działalność społecznie użyteczna kształtują uczucia patriotyczne
 - ćwiczenia, sporty i wycieczki rozwijają sprawność
2. **Metody oglądowe**, wykorzystywane często do pogłębienia i utrwalenia wiadomości. Wychowawca stosuje tu pokaz przedmiotów, fotografii, map, tablic, często posługuje się przeźroczami i projektorem.
3. **Metody słowne**, do których zalicza się: pogadankę, opowiadanie baśni, bajek, przygód, wrażeń oraz lektury uzupełniające.

Do podstawowych **form pracy** wychowawczej w świetlicy należą: zabawy, prace dowolne dzieci, czynności samoobsługowe i prace użyteczne, zajęcia zaplanowane przez wychowawcę, okolicznościowe kontakty z przedstawicielami różnych zawodów np. lekarz, leśnik, górnik, strażak...

Oto niektóre formy zajęć na ciekawą i efektywną pracę w świetlicy:

1. Zajęcia rozwijające horyzonty umysłowe dziecka- zajęcia z zakresu żywego słowa.

Są one realizowane przez:

- czytelnictwo, opowiadanie baśni, bajek, legend,
- słuchanie programów radiowych, oglądanie programów telewizyjnych, filmów,
- rozrywki umysłowe,
- wycieczki edukacyjne.

2. Zajęcia artystyczne.

W zakres ich wchodzi: zajęcia plastyczne, umuzykalniając, małe formy teatralne z żywym słowem i pokazami scenicznymi.

3. Zajęcia ruchowe.

Przejawiają się one głównie w grach, zabawach ruchowych, turniejach gier zręcznościowych, wycieczkach i zabawach na powietrzu.

1. Zajęcia z zakresu żywego słowa.

Celem zajęć jest dostarczenie dzieciom ogólnych podstaw wiedzy o przyrodzie, społeczeństwie, kulturze oraz rozwijanie ich zdolności poznawczych tj. umiejętność odbierania wrażeń, spostrzegania, wyobrażania, zapamiętywania i myślenia. Wpływa to na wszechstronne kształtowanie osobowości dziecka i nabiera szczególnego znaczenia w zajęciach pozalekcyjnych, pozalekcyjnych, których dzieci uczestniczą dobrowolnie.

Treść zajęć obejmuje poznanie i zrozumienie zjawisk przyrody, przyswojenie sobie podstawowych form działalności społecznej i zasad współżycia w grupie, społeczeństwie oraz poznanie dorobku kulturowego. Tutaj dzieci pogłębiają wiedzę zdobytą na lekcjach, rozwijają horyzonty umysłowe.

A. Czytelnictwo

Dzieci lubią czytać książki i chętnie uczestniczą w zajęciach związanych z czytelnictwem. Kącik czytelniczy to miejsce, gdzie dzieci mogą czytać ulubione książki, przeglądać czasopisma. Formą tych zajęć jest także czytanie przez nauczyciela wybranych przez uczniów książek. Praca wychowawcza prowadzona w oparciu o książki i czasopisma może koncentrować się też w czytelni szkolnej.

Zadaniem zajęć czytelniczych jest kształtowanie nawyku obcowania z książką i rozwijanie kultury czytelniczej, pogłębianie i rozszerzanie wiadomości i umiejętności nabytych przez uczniów na lekcjach, wzbogacenie znajomości języka ojczystego, wyrabianie wrażliwości na treść książki, budzenie zainteresowań różnymi dziedzinami wiedzy, kształtowanie zamiłowań czytelniczych, kształtowanie samodzielności myślowej.

Wśród form inspiracji czytelniczej wyróżnia się:

- słowne formy inspiracji:

- opowiadanie treści utworów literackich,
- głośne czytanie,
- pogadanki,
- rozmowy nt. przeczytanych książek oraz dyskusje;

- wizualne formy inspiracji:

- wystawki książek,
- plakaty,
- gazetki;

- audiowizualne formy inspiracji:

- filmy,
- małe formy teatralne polegające na inscenizowaniu fragmentów książki, wiersza itp.
- konkursy czytelnicze,
- zgaduj- zgadule,
- zagadki literackie.

Czytanie głośne wpływa na opanowanie i doskonalenie techniki czytania.

Zgaduj- zgadule, konkursy i zagadki zawierają pewne elementy zabawowe i stanowią ulubione przez dzieci formy zajęć. Doniosła rola tej formy zajęć to także systematyzowanie wiedzy, utrwalenie wiadomości z różnych dziedzin. Ponadto zmuszają one do samodzielności, kształcą odwagę i wiarę we własne siły, ćwiczą pamięć i umiejętność koncentracji uwagi.

B. Zajęcia związane z radiem, telewizją i filmem.

Radio, telewizja i film mają na celu nie tylko dostarczanie rozrywki, są też źródłem informacji. przez słowo, dźwięk i obraz kształtują się poglądy dzieci, upodobania, wyobrażenia i uczucia.

Ponieważ dzieci są gorliwymi odbiorcami programów proces odbioru powinien być dyskretnie kierowany i wyraźnie ograniczony do pozycji przeznaczonych dla odbiorców w tym wieku.

W pracy świetlicowej wykorzystać można:

- sluchowiska radiowe, słuchać nagranych na kasetę lub z compactu bajek, baśni, wierszy itp.

Forma zbiorowego słuchania dostarcza głębokich przeżyć, jest też kanwą do prowadzenia ciekawych rozmów, rysowania, malowania. Przyczynia się do budzenia u dzieci zainteresowania różnymi dziedzinami wiedzy, pobudza ich aktywność, zachęca do samodzielnej pracy i dostarcza emocjonalnych przeżyć.

- programy TV

Właściwie dobrane programy TV także spełniają ważną funkcję dydaktyczną i wychowawczą w życiu dziecka. Dostarczają informacji o wydarzeniach, pogłębiają wiedzę zdobytą

w szkole, budzą zaciekawienie, rozwijają zainteresowania, kształtują wrażliwość estetyczną, dostarczają emocjonalnych przeżyć, uczą i wychowują.

Film spełnia też funkcję poznawczą- dostarcza informacji, pogłębia wiedzę, wzbogaca zakres pojęć z różnych dziedzin wiedzy, przyspiesza wchodzenie w stadium myślenia abstrakcyjnego, poszerza horyzonty umysłowe.

Film jest ponadto źródłem osobistych, indywidualnych przeżyć, rozwija wyobraźnię dziecka, fantazję; wrażliwość na różne formy plastyczne, barwę, urok otaczającego świata, kształtuje poglądy i upodobania, wzbogaca i kształtuje uczucia, myśli, charakter widza. Jako czynnik rozwoju osobowości film spełnia bardzo ważną funkcję wychowawczą.

Przeżycia filmowe mogą znaleźć swoje odbicie w swobodnej wypowiedzi poprzez rysunek, modelowania, jak też w zabawach, w których dziecko odtwarza treść obejrzanego filmu.

C. Rozrywki umysłowe- gry i zabawy.

Forma ta służy nie tylko wypełnieniu czasu wolnego. Kryje w sobie wiele wartości poznawczych, kształcących i wychowawczych.

Gry i zabawy umysłowe rozszerzają horyzonty wiedzy, utrwalają wiadomości zdobyte w szkole; dzieci ćwiczą zmysły, rozwijają spostrzegawczość, uwagę, dowcip i pomysłowość.

Przy grach i zabawach dzieci mimowolnie podporządkowują się zasadom gry, przyswajają sobie pojęcia obowiązku wynikającego z podziału pracy, rzetelności, sprawiedliwości; uczą więzi z grupą, współzawodnictwa i zdrowej rywalizacji. Stanowią dobrą zabawę a zarazem uczą i kształcą, wybiegają poza program szkolny.

Rodzaje gier i zabaw:

- towarzyskie,
- ze śpiewem i muzyką,
- zręcznościowe,
- stolikowe, dydaktyczne, które pobudzają wyobraźnię, a przez to rozwijają szereg pojęć: przestrzeń, kształt, czas, wielkość, liczba, kolor.

Tworzywem w grach dydaktycznych są kolorowe obrazki, loteryjki, kulki itp. Dzieci układają z nich różnorodne wzory, dobierając odpowiedni kolor, kształt, wielkość.

- tematyczne czyli naśladowcze, kiedy dzieci bawią się w „kogoś lub coś”

Rozrywki umysłowe to: zagadki, łamigłówki, rebusy, szarady, krzyżówki, kalambury, żarty rysunkowe, quizy itp. Stanowią one atrakcyjną i wartościową formę zajęć świetlicowych. Utrwalają elementy wiedzy, pobudzają do myślenia, ćwiczą pamięć, zmuszają do szybkiej orientacji.

D. Wycieczki edukacyjne.

To atrakcyjna i znacząca forma pracy dydaktyczno- wychowawczej w świetlicy. Wycieczki służą zdrowiu dzieci, należy je organizować bez względu na porę roku. Celem wycieczki może być:

- poznanie najbliższej okolicy, zabytków kultury;
- miejsc pamięci narodowej;
- oglądanie wystaw, ekspozycji muzealnych;
- obserwacja zmian zachodzących w przyrodzie;
- poznanie działalności różnego typu miejsc użyteczności publicznej: poczta, teatr, klub osiedlowy itp.

Wycieczki powinny zawsze opierać się na zasadach bezpieczeństwa; jej uczestnicy muszą wiedzieć, co im wolno, a czego nie należy czynić.

2. Zajęcia artystyczne.

Praca w świetlicy stwarza korzystne sytuacje do wychowania przez sztukę, która wzbogaca intelektualnie i moralnie, uszlachetnia charakter. Zajęcia artystyczne rozwijają zdolności poznania, odczuwania i przeżywania piękna otaczającego nas świata.

Dziecięca twórczość artystyczna przejawia się głównie w dziedzinie:

- a) plastyki,
- b) umuzykalnienia,
- c) małych form teatralnych.

Ad. a) Zajęcia plastyczne to obserwacja i doświadczenie, działalność plastyczna oraz wybrane zagadnienia podstawowe z zakresu sztuk plastycznych.

Główne cele zajęć plastycznych to:

- kształtowanie estetyczne zmysłów, gusty;
- wychowanie przyszłych odbiorców sztuki;
- rozwijanie zainteresowań plastyką, sztuką;
- rozwijanie sprawności manualnych;
- poznawanie i umiejętność posługiwania się różnymi technikami plastycznymi;
- nabycie umiejętności współdziałania w grupie, wytrwałości w pracy, wiary we własne siły;
- wdrażanie do kulturalnego spędzania czasu wolnego.

Najczęściej stosowane techniki plastyczne w świetlicy to:

- malowanie farbami plakatowymi, akwarelami, „mokre w mokrym”, malowanie pastą do zębów, kredką świecową, na podkładzie z soli, na bandażu itp.;
- wydzieranie i wycinanie,
- kompozycje z różnych materiałów;
- frottage;
- collage;
- papieroplastyka,
- modelowanie z plasteliny, masy solnej, papierowej, w śniegu,

- rysowanie ołówkiem, kredkami świecowymi, ołówkowymi, mazakami, patykiem, piórkiem, świecą, węglem, kredą.

Wartość płynąca z tej formy zajęć to wyrabianie zręczności palców, kształtowanie wyobraźni i umiejętności kompozycyjnych. Szczególną atrakcyjność osiągają zajęcia plastyczne dzięki wykorzystaniu różnych materiałów: kolorowy papier, tektura, makulatura, cerata, piasek, skorupki jaj, bandaż, sól, masa papierowa i solna, bibułki, szmatki itp. Ponadto ciekawą formą zajęć plastycznych jest wykorzystanie elementów grafiki do wykorzystania przy kompozycjach ornamentowych, do ozdabiania kart okolicznościowych, zakładki do książek, okładek papierowych, zaproszeń, plakatów.

Ad. b) Umuzykalnienie

Obejmuje ono:

- 1) słuchanie śpiewu, muzyki, bajek muzycznych;
- 2) śpiew piosenek;
- 3) gry i zabawy rytmiczne ze śpiewem i muzyką;
- 4) próby muzykowania wykorzystując proste instrumenty muzyczne np. bębenek, trójkąt, tamburyno, grzechotki itp.

Główne cele zajęć umuzykalniających:

- kształcenie słuchu muzycznego oraz wrażliwości estetycznej dziecka na muzykę i jej rytm,
- kształtowanie harmonii i motoryki ruchów;
- rozwijanie wyobraźni;
- wzbogacenie słownictwa oraz poprawa wymowy;
- nauka piosenek wzbogaca wiedzę o świecie i ludziach; pozwala ćwiczyć pamięć, uczy myślenia i koncentracji uwagi;
- zbiorowe zajęcia umuzykalniające wywierają korzystny wpływ na dzieci nieśmiałe i nie mające wiary we własne siły;
- podporządkowanie się pewnym nakazom w zespołowym śpiewie, zabawie czy grze na instrumentach rozwija w dzieciach zdolność współżycia w grupie, uspołecznia je, dzieci zdobywają podbudowę do ogólnej...